

• ЗІБРАННЯ ТВОРІВ •

Ю К І О
МІСІМА

БУЙНІ КОНІ

Переклад Івана Дзюба

Харків
«Фоліо»

Сьомого року ери Сьова¹ Сіґекуні Хонді виповнилося тридцять вісім років.

Ще студентом Токійського імператорського університету він успішно склав кваліфікаційні іспити на посаду судового чиновника найвищого рангу і після закінчення навчання був направлений суддею-стажистом до Осаки. Відтоді Хонда постійно жив у цьому місті. У 1929 році він обійняв посаду судді, згодом став другим помічником голови Центрального суду Осаки, а через два роки його перевели до Апеляційного суду вже як першого помічника голови.

У двадцять вісім років Хонда одружився з дочкою батькового друга — того самого, якому в 1913 році у зв'язку з реформою судової системи наказали подати у відставку. Весільна церемонія відбулася в Токіо, після неї молодята відразу поїхали до Осаки. Відтоді минуло вже десять років, дітей у подружжя так і не з'явилося, проте дружина Хонди, Ріе, була жінкою м'якою і поступливою, тож жили вони дружно.

Батько помер три роки тому. Хонда хотів продати садибу в Токіо і перевезти матір до Осаки, але вона відмовилася і залишилася сама порядкувати у великому домі.

---

¹ 1932 р.; ера Сьова — 1926–1989 рр. (Тут і далі — прим. перекладача.)

В Осаці Хонда винаймав будинок, де жив із дружиною та служницею. Він мав два поверхи: на першому було п'ять кімнат, зокрема передпокій, та ще дві — на другому. Крім того, при будинку був пристойний сад площею двадцять цубо¹. Плата за житло та сад становила тридцять дві ени на місяць. Тричі на тиждень Хонда бував у суді, решту часу працював з документами вдома. На службу він їздив зі свого помешкання до Абено в Теннодзі на міському трамваї. Від його зупинки на Кітахамі переходив через річки Тосаборі та Додзіма й відразу за мостом Хаконагасі діставався до суду — будівлі з червоної цегли, над входом до якої красувався герб у вигляді хризантеми.

Для судових чиновників особливу цінність мала фуросікі — велика хустка, в яку вони загортали ті судові папери, що носили із собою. Коли документів було небагато, їх клали в портфелі, але зазвичай накопичувалося стільки, що туди вони не вмещалися. У хустці ж можна було носити будь-яку купу паперів — об'ємну чи не дуже. Хонда носив із собою муслінову фуросікі — рекламний презент універсагу «Даймару», але, побоюючись, що однієї може бути недостатньо, у портфелі мав ще одну — про всяк випадок. У цих пакунках уміщувалася вся робота чиновників, і кожен знав, що навіть у поїзді їх не можна класти на багажну сітку. Вважалося цілком звичайним, коли судовий урядовець, вирушаючи після роботи випити з товаришами по службі, пропуслав під вузлом на фуросікі шнурок і вішав згорток на шию.

Звісно, нікому не заборонялося працювати з документами у приміщенні суду. Але навіть у ті дні, коли не було судових засідань, столів і стільців не вистачало, а над вухом, бувало, сперечалися щодо якоїсь статті закону. До дискусії долучалися й ті, хто збирався складати кваліфікаційні

---

¹ Цубо — міра площі, 3,3 кв. м.

іспити й приходив сюди на заняття. Через те спокійно написати судові рішення у приміщенні суду було неможливо. Краще було працювати вечорами вдома, з перервою на гарну вечерю.

Сігекуні Хонда спеціалізувався на кримінальних справах і досить спокійно ставився до повільного просування по службі, пов'язаного з тим, що в Осаці таких апеляцій було небагато.

Працюючи вдома, Хонда засиджувався далеко за північ, читав поліцейні протоколи, протоколи попереднього слідства, промови прокурора у справах, призначених до слухання на наступному засіданні суду, робив із них виписки. Крім того, як перший помічник голови суду, він складав проекти рішень, тож зазвичай до заключної фрази «Таке рішення суду» діставався, коли за вікном уже світало. Прочитаний і виправлений головою чорновий варіант Хонда ще мав пензлем переписати начисто. Від пензля у нього на пальці навіть з'явилася мозоля, як у писаря.

Гамірні застілля з гейшами Хонда відвідував лише раз на рік, коли товариші по службі збиралися в якомусь розважальному закладі, щоб провести старий рік. На цих заходах він сидів мовчазним спостерігачем, хоча начальники та підлеглі пили на рівних, і були навіть такі, хто, напившись, чіплявся з дурними розмовами до голови суду.

Як правило, розваги Хонди були досить скромними — він обмежувався тим, що сидів у кав'ярні біля залізничної станції в Умеді або дешевого ресторанчику. У деяких закладах був такий вид послуги: офіціантку запитували, котра година, а вона задирала спідницю і дивилася на годинник, причеплений на стегні. Звісно, серед судових службовців були люди суворих правил, які вважали, що кав'ярня — це місце, де справді лише п'ють каву. Хонда страшенно сердився, коли у справі про розтрату тисячі єн відповідач повідомляв, що всі ці гроші витратив

у кав'ярні. Нісенітниця, не може цього бути! Адже чашка кави коштує п'ять сен¹. Людина просто не в змозі випити стільки кави.

Навіть після зниження зарплати місячний оклад Хонди становив майже триста ен, що в армії відповідало платні командира полку, тож вільні гроші у нього залишалися. Хтось витрачав їх, полюючи за книжками, інші захоплювалися класичним театром Но. Хтось збирав поетичні збірки, а хтось — малюнки. А більшість свої вільні гроші просто пропивала.

Ходили судді й на танці. Хонда цим не захоплювався, але часто чув розповіді товаришів по службі, тих, хто любив танцювати. В Осаці місцеві закони не дозволяли відкривати танцювальні зали, тому любителям доводилося їздити в Кіото або в танцзал Куїсе, влаштований посеред рисових полів Амагасакі. Від Осаки на таксі це задоволення обходилося в одну ену. Коли ж дощовими вечорами пари, танцюючи, рухалися в освітлених вікнах схожої на спортивний зал будівлі, що самотньо стояла серед полів, звуки фокстроту лунали там, у потоках зливи, так само природно, як бій барабанів під час посадки або збирання рисового врожаю.

...Ось таким було тоді життя Хонди.

2

Тридцять вісім років — який дивовижний вік! У далекому минулому залишилася юність, але Хонді здавалося, що він усе ще живе тими роками. Звідти завжди долинали чіткі, виразні звуки. Однак у стіні, що розділяла ці два життя, не було проходу.

---

¹ *Сена* — одна сота ени.

Хонда відчував, що його юність скінчилася зі смертю Кійоакі Мацугае. Зі смертю друга зникло все, що накопичилося, викристалізувалося і горіло в ньому яскравим вогнем.

Тепер ночами, коли Хонда писав чернетки судових ухвал, він, бувало, перечитував щоденник снів Кійоакі — прощальний подарунок друга. Багато що в ньому здавалося містичним, позбавленим сенсу, але серед усього цього хаосу був і той чарівний сон про смерть, що трагічно здійснився. Не минуло й півтора року, як сон, у якому Кійоакі побачив нефарбовану труну посеред кімнати, світанок, що мерехтів у вікнах ліловими відблисками, і себе — як він плив у повітрі і дивився на своє тіло в домовині, — перетворився на дійсність; та жінка з розпущеним волоссям, що плакала, чіпляючись за труну, звичайно, була Сатоко, хоча на похороні Кійоакі реальна дівчина не з'явилася.

Відтоді минуло вже вісімнадцять років. У пам'яті Хонди межа між снами і реальністю стала розмитою, і те, що Кійоакі колись насправді існував, було менш відчутно, ніж бачені і записані його власною рукою сни, яскраві, наче крупинки золотого піску серед порожньої породи.

Згодом у спогадах ці сни та реальність набрали однакової цінності. Межі між дійсним і уявним поступово стиралися. Сни швидко поглинули реальність, і минуле стало схожим на майбутнє.

У молодості теперішнє сприймається як єдина дійсність, майбутнє ж уявляється сповненим змін, проте з віком реальність набуває розмаїття, та й минуле у спогадах видається щоразу іншим. Очевидно, ці зміни в поглядах на пережите поєдналися з розмаїттям сьогодення, зробили його туманним, невизначеним. І ось спогади про швидкоплинне життя вже перестали відрізнятися від снів.

Хонда міг не пам'ятати імені людини, яку зустрів напередодні, але його спогади про Кійоакі завжди були свіжі; прочитаний увечері страшний сон із щоденника друга

здавався яскравішим, ніж звичний ріг вулиці, повз який проходив сьогодні вранці. Імена після тридцяти років почали забуватися одне за одним, наче облізла фарба. Як порівняти зі снами, дійсність, яку ці імена представляли, ставала порожньою, непотрібною і випадала із повсякденного життя.

Хонда вже не відчував розладу з перебігом власного життя: йому здавалося, що його справа — охопити стрункою системою законів усе, до чого може бути схильне суспільство. Він цілком належав абстрактному світові теорії та сприймав лише його, а зовсім не сні або реальність.

Звичайно, через свою діяльність Хонда постійно стикався з людськими пристрастями. Сам він жодного разу не зазнав такого, але бачив численні приклади того, як у житті людини сильне почуття набирало магічної, часто фатальної сили.

Але чи почувався він у повній безпеці? Йому здавалося, що колись глибоко в душі густим срібним дзвоном рвонуло і розсипалося щось небезпечно, і відтоді він опинився за залізною стіною, що робила його невразливим до будь-яких чарів. Цим пережитим у далекому минулому потрясінням був Кійоакі, обдарований такими чарами.

Раніше Хонда любив розповідати про той період життя, проведений разом, однак для нього, який продовжував жити, спогади юності стали не більш ніж своєрідною захисною реакцією. Ось йому вже тридцять вісім. Вік, коли заявляти, що ти живий, не можна, бо в молодості він пов'язаний з можливою несподіваною смертю. Вік, коли життя приїдається, а нових радощів з кожним днем стає дедалі менше. Вік, коли від будь-якої малої дурості миттєво тьмяніє чарівність.

...Хонда полюбив свою абстрактну роботу, дивну в тому розумінні, що захопленість справою сама собою передбачала відмову від почуттів.

Повернувшись додому, Хонда, перед тим як піти в кабінет працювати, зазвичай вечеряв удвох з дружиною. Час вечері не був суворо визначеним: коли він працював удома, страви подавали о шостій, а в дні засідань суду, коли йому доводилося затримуватися на службі, вони, траплялося, вечеряли й о восьмій. Але тепер Хонда уже не піднімав дружину серед ночі, як тоді, коли працював у суді на попередньому слідстві.

Ріе завжди чекала його, щоб повечеряти разом, хоч би як пізно чоловік приходив зі служби, і, якщо він довго затримувався, поспішала розігріти приготовану їжу. Хонда в очікуванні вечері зазвичай читав вечірню газету, прислухаючись до звуків, що долинали з кухні, де дружина зі служницею клопоталися біля плити. У цей час до і після їжі він міг дозволити собі повністю відключитися від справ. Нинішня родина Хонди була меншою, але в його пам'яті часто виринала постать батька, який також колись відпочивав за вечірньою газетою. У такі моменти він ставав дуже схожим на нього.

Щоправда, йому бракувало властивої батькові напускної суворості, зумовленої впливом епохи Мейдзі¹ — епохи реформ. Крім того, у Хонди не було дітей, яким він мав би стати прикладом честі та гідності, і в його домі дотримувалися більш простого і природного способу життя.

Ріе була небагатослівна, ніколи не суперечила чоловікові й не мала звички пхати носа в його справи. У неї було щось негарзд з нирками: іноді з'являлися легкі набряки під очима, але в такому разі вона підфарбовувалася трохи більше, і ця невелика припухлість, навпаки, надавала їй обличчю відтінку стриманої чуттєвості.

Одного недільного вечора десь у середині травня у Ріе, після деякої перерви, був саме такий вигляд. На завтра

---

¹ 1868–1912 рр.